

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

den 10 november 2016 **

”Begäran om förhandsavgörande — Direktiv 2002/47/EG — Tillämpningsområde — Begreppen ’finansiell säkerhet’, ’relevanta ekonomiska förpliktelser’ och ’ställande’ av en finansiell säkerhet — Möjlighet att realisera en finansiell säkerhet oberoende av inledandet av ett insolvensförfarande — Avtal om transaktionskonto med en klausul om finansiellt säkerställande”

I mål C-156/15,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Augstākās tiesas Civillietu departaments (Högsta domstolen, avdelningen för tvistemål, Lettland) genom beslut av den 11 mars 2015, som inkom till domstolen den 1 april 2015, i målet

Private Equity Insurance Group SIA

mot

Swedbank AS,

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden T. von Danwitz (referent) samt domarna E. Juhász, C. Vajda, K. Jürimäe och C. Lycourgos,

generaladvokat: M. Szpunar,

justitiesekreterare: handläggaren M. Aleksejev,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 11 maj 2016,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Private Equity Insurance Group SIA, genom N. Šlitke, advokäts,
- Swedbank AS, genom R. Vonsovičs, D. Lasmanis och I. Balmaks, advokāti, samt genom R. Rubenis,
- Lettlands regering, genom I. Kalniņš och J. Treijs-Gigulis, båda i egenskap av ombud,
- Spaniens regering, genom M. García-Valdecasas Dorrego och V. Ester Casas, båda i egenskap av ombud,

** Rättegångsspråk: lettiska.

- Förenade kungarikets regering, genom J. Kraehling, i egenskap av ombud, biträdd av J. Holmes, barrister, samt av B. Kenelly, QC,
- Europeiska kommissionen, genom J. Rius, A. Sauka och K.-Ph. Wojcik, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 21 juli 2016 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,
följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/47/EG av den 6 juni 2002 om ställande av finansiell säkerhet (EGT L 168, 2002, s. 43).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Private Equity Insurance Group SIA och Swedbank AS som rör en skadeståndstalan som det förstnämnda bolaget väckt mot det sistnämnda bolaget.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Direktiv 98/26/EG

- 3 I artikel 1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 98/26/EG av den 19 maj 1998 om slutgiltig avveckling i system för överföring av betalningar och värdepapper (EGT L 166, 1998, s. 45) föreskrivs följande:

”Bestämmelserna i detta direktiv skall gälla

- a) varje system enligt definitionen i artikel 2 a, som faller under lagen i en medlemsstat och som hanterar vilken valuta som helst, [euro] eller olika valutor som systemet räknar om i förhållande till varandra,
- b) varje deltagare i ett sådant system,
- c) säkerheter som ställs i samband med
  - deltagande i ett system, eller
  - operationer som utförs av centralbankerna i medlemsstaterna i deras funktion som centralbanker.”

- 4 I artikel 2 a första stycket i direktiv 98/26 föreskrivs följande:

”I detta direktiv avses med

- a) *system*: ett formellt arrangemang

- mellan tre eller flera deltagare, en eventuell avvecklingsagent, en eventuell central motpart, en eventuell clearingorganisation eller en eventuell indirekt deltagare oräknade, med gemensamma regler och standardiserade arrangemang för att utföra överföringsuppdrag mellan deltagarna,
- som faller under en medlemsstats lag som deltagarna har valt; deltagarna får emellertid välja lagen endast i en medlemsstat där åtminstone en av dem har sitt huvudkontor, och
- som är betecknat som ett system och anmält till kommissionen av den medlemsstat vars lag är tillämplig, utan att detta påverkar tillämpningen av andra strängare regler, som föreskrivs i nationell lag, sedan den medlemsstaten har förvissat sig om att systemets regler är tillfredsställande.”

Direktiv 2002/47

5 I skälen 1, 3–5, 9, 10, 17 och 18 i direktiv 2002/47 anges följande:

”(1) Direktiv [98/26] innebar ett betydande framsteg i upprättandet av sunda rättsliga ramar för systemen för avveckling av betalningar och värdepapper. Under genomförandet av det direktivet framstod det klart att det var av vikt att begränsa de implicita risker inom dessa system som kan uppkomma till följd av att de har sitt ursprung i flera olika rättsordningar samt att gemensamma bestämmelser för säkerheter som ställs inom sådana system skulle vara till fördel.

...

(3) En gemenskapsordning bör skapas för tillhandahållandet av värdepapper och betalningsmedel som säkerhet, både genom olika former av ställande av säkerhet och äganderättsöverföring (säkerhetsöverlåtelse), inbegripet återköpsavtal (repor). Detta kommer att bidra till den finansiella marknadens integration, till kostnadseffektivitet och till stabiliteten i EU:s finansiella system och därigenom främja friheten att tillhandahålla tjänster och den fria rörligheten för kapital på den inre marknaden för finansiella tjänster. Detta direktiv är inriktat på bilaterala avtal om finansiellt säkerhetsställande.

(4) Detta direktiv antas i ett europeiskt rättsligt sammanhang bestående av framför allt det ovannämnda direktivet [98/26], Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/24/EG av den 4 april 2001 om rekonstruktion och likvidation av kreditinstitut [(EGT L 125, 2001, s. 15)], Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/17/EG av den 19 mars 2001 om rekonstruktion och likvidation av försäkringsföretag [(EGT L 110, 2001, s. 28)] samt rådets förordning (EG) nr 1346/2000 av den 29 maj 2000 om insolvensförfaranden [(EGT L 160, 2000, s. 1)]. Detta direktiv följer det allmänna mönstret i dessa tidigare rättsakter och bryter inte mot det. Direktivet kompletterar i själva verket dessa befintliga rättsakter genom att det tar upp ytterligare frågor och går utöver dem i samband med särskilda frågor som redan tas upp i dessa rättsakter.

(5) För att förbättra rättssäkerheten i samband med avtal om finansiellt säkerhetsställande bör medlemsstaterna säkerställa att vissa bestämmelser i insolvenslagstiftningen inte tillämpas på sådana avtal, vilket särskilt gäller sådana som kan förhindra att finansiella säkerheter realiserar på ett effektivt sätt eller medföra att giltigheten hos allmänt använda tekniker, t.ex. bilateral slutavräkning, ställande av kompletterande säkerheter och utbyte av säkerheter, sätts i fråga.

...

- (9) För att minska de administrativa kraven på parter som använder finansiell säkerhet som omfattas av detta direktiv, bör det enda giltighetskrav som kan uppställas i nationell lagstiftning för finansiell säkerhet vara att den finansiella säkerheten överlämnas, överförs, hålls, registreras eller på annat sätt betecknas, så att säkerhetstagaren eller en annan person som handlar på säkerhetstagarens vägnar innehar eller kontrollerar den, samtidigt som sådana säkerhetstekniker inte utesluts som ger säkerhetsställaren möjlighet att ersätta säkerheten eller dra tillbaka överskjutande säkerhet.
- (10) Skapandet, giltigheten, fullbordandet, verkställigheten eller tillåtligheten som bevisning av ett avtal om finansiellt säkerhetsställande eller ställandet av finansiell säkerhet enligt ett avtal om finansiellt säkerhetsställande bör av samma skäl inte omfattas av några speciella formkrav, till exempel skyldighet att upprätta ett dokument i en viss form eller på ett visst sätt, att arkivera hos ett officiellt eller offentligt organ, att registrera i ett offentligt register, att annonsera i tidningar, tidskrifter, officiella register eller officiella publikationer eller på något annat sätt, att inkomma med en anmälan till en offentlig tjänsteman, eller att på särskilt föreskrivet sätt överlämna handlingar som styrker tidpunkten vid vilken ett dokument eller instrument skall verkställas, beloppet för de relevanta ekonomiska förpliktelserna eller någon annan uppgift. I detta direktiv måste det dock finnas bestämmelser som skapar balans mellan å ena sidan marknadseffektiviteten och å andra sidan säkerheten för avtalsparterna och tredje man, för att bland annat undvika risken för bedrägeri. Denna balans bör uppnås genom att detta direktivs tillämpningsområde endast omfattar sådana avtal om finansiellt säkerhetsställande där rådighetsavskärande föreligger, nämligen ställande av den finansiella säkerheten, och där det skriftligen eller på ett varaktigt medium kan fastställas att en finansiell säkerhet har ställts, så att säkerheten därigenom kan spåras ... .

...

- (17) I detta direktiv föreskrivs snabba, icke-formalistiska verkställighetsförfaranden för att säkra den finansiella stabiliteten och begränsa smittoeffekterna, om en part i ett avtal om finansiellt säkerhetsställande inte fullgör sina förpliktelser ... .
- (18) ... Med betalningsmedel avses endast pengar som krediterats på ett konto eller liknande fordringar avseende återbetalning av pengar (till exempel inlåning på penningmarknaden), vilket alltså uttryckligen utesluter sedlar.”

6 I artikel 1 i direktiv 2002/47, som bär rubriken ”Syfte och tillämpningsområde”, föreskrivs följande:

”1. Genom detta direktiv fastställs en gemenskapsordning som skall tillämpas på avtal om finansiellt säkerhetsställande som uppfyller kraven i punkterna 2 och 5 samt finansiella säkerheter i enlighet med villkoren i punkterna 4 och 5.

2. Såväl säkerhetstagaren som säkerhetsställaren måste tillhöra någon av följande kategorier:

- a) En offentlig myndighet ...
- b) En centralbank ...
- c) Ett finansinstitut som omfattas av tillsyn ...
- d) En central motpart, en avvecklingsagent eller en clearingorganisation enligt respektive definitioner i artikel 2 c–2 e i direktiv [98/26] ...
- e) En person, dock inte en fysisk person, inklusive enskilda firmor och partnerskap, på villkor att den andra parten är ett institut enligt definitionen i leden a–d.

3. Medlemsstaterna får från direktivets tillämpningsområde utesluta avtal om finansiellt säkerhetsställande där någon av parterna är en sådan person som nämns i punkt 2 e.

...

4. a) Den finansiella säkerhet som skall ställas måste bestå av betalningsmedel eller finansiella instrument.

...

5. Detta direktiv skall tillämpas på finansiella säkerheter när de väl har ställts och detta kan styrkas skriftligen.

Styrkandet av ställd finansiell säkerhet måste göra det möjligt att identifiera den avsedda finansiella säkerheten. För detta ändamål räcker det att visa att säkerheter i form av kontoförda finansiella instrument har krediterats eller utgör ett tillgodohavande på det relevanta kontot och att en säkerhet i form av betalningsmedel har krediterats eller utgör ett tillgodohavande på det därför avsedda kontot.

...”

7 I artikel 2 i direktiv 2002/47, som har rubriken ”Definitioner”, föreskrivs följande:

”1. I detta direktiv avses med

a) *avtal om finansiellt säkerhetsställande*: avtal om finansiell äganderättsöverföring eller finansiell säkerhet, oavsett om dessa täcks av ramavtal eller allmänna villkor.

...

c) *avtal om finansiell säkerhet*: avtal enligt vilka säkerhetsställaren ställer finansiell säkerhet till säkerhetstagaren eller till dennes förmån, varvid den fulla äganderätten till den finansiella säkerheten kvarstår hos säkerhetsställaren när säkerhetsrätten är fastställd.

d) *betalningsmedel*: pengar som har krediterats ett konto, oavsett valutaslag, eller liknande fordringar som avser återbetalning av pengar (t.ex. inlåning på penningmarknaden).

...

f) *relevanta ekonomiska förpliktelser*: förpliktelser som är säkrade genom ett avtal om finansiellt säkerhetsställande och som ger rätt till kontantavveckling och/eller överlämnande av finansiella instrument.

Relevanta ekonomiska förpliktelser kan helt eller delvis utgöras av

- i) aktuella eller framtida, faktiska eller villkorade eller framtida förpliktelser (även sådana som uppstår enligt ramavtal eller liknande avtal),
- ii) förpliktelser som någon annan person än säkerhetsställaren har gentemot säkerhetstagaren, eller
- iii) förpliktelser av särskilt angivet slag eller av en typ som tidvis kan uppstå,

...

2. I detta direktiv avses med ’att ställa’ eller ’ställande’ av finansiell säkerhet, den finansiella säkerhet som lämnas, överförs, hålls, registreras eller på annat sätt anges, så att den innehas eller kontrolleras av säkerhetstagaren eller en person som handlar för dennes räkning. En rätt för säkerhetsställaren att

byta ut den finansiella säkerheten eller att dra tillbaka överskjutande finansiell säkerhet skall inte påverka det faktum att den finansiella säkerheten anses ha ställts till säkerhetstagaren enligt detta direktiv.

3. I detta direktiv innefattar ordet 'skriftligen' lagring på elektronisk väg eller på något annat varaktigt medium."

8 I artikel 3 i direktiv 2002/47, med rubriken "Formella krav", föreskrivs följande:

"1. Medlemsstaterna skall inte kräva att skapandet, giltigheten, fullbordandet, verkställigheten eller tillåtligheten som bevisning av ett avtal om finansiellt säkerhetsställande eller ställandet av en finansiell säkerhet i enlighet med ett sådant avtal är beroende av någon formell handling.

2. Punkt 1 skall inte hindra att detta direktiv tillämpas först när finansiella säkerheter har ställts, om ställandet av säkerhet kan styrkas skriftligen och avtalet om finansiellt säkerhetsställande kan styrkas skriftligen eller på ett rättsligt likvärdigt sätt."

9 I artikel 4 i direktiv 2002/47, med rubriken "Verkställighet av avtal om finansiellt säkerhetsställande", anges följande:

"1. Medlemsstaterna skall se till att säkerhetstagaren, när en utlösande händelse inträffat, kan realisera ställda finansiella säkerheter enligt villkoren i ett avtal om finansiell säkerhet på något av följande sätt:

...

b) När det gäller betalningsmedel genom att beloppet kvittas mot eller används vid uppfyllandet av de relevanta ekonomiska förpliktelserna.

...

4. De former för realisering av finansiella säkerheter som nämns i punkt 1 skall, med förbehåll för de överenskomna villkoren i avtalet om finansiell säkerhet, inte innebära krav på att

a) ett meddelande om realisering av säkerheten först måste lämnas,

b) realiseringsvillkoren skall godkännas av domstol, offentlig tjänsteman eller annan person,

c) realiseringen skall genomföras som offentlig auktion eller på något annat föreskrivet sätt, eller

d) någon ytterligare tidsfrist skall ha löpt ut.

5. Medlemsstaterna skall säkerställa att ett avtal om finansiellt säkerhetsställande kan få verkan i enlighet med dess villkor utan hinder av inledda eller pågående likvidations- eller rekonstruktionsförfaranden avseende säkerhetsställaren eller säkerhetstagaren.

..."

10 I artikel 8 i direktiv 2002/47, som har rubriken "Tillfällen då vissa insolvensbestämmelser inte skall tillämpas", föreskrivs följande:

"1. Medlemsstaterna skall se till att ett avtal om finansiellt säkerhetsställande samt ställandet av finansiell säkerhet enligt ett sådant avtal inte kan komma att förklaras ogiltiga eller återvinnas enbart på den grunden att avtalet om finansiellt säkerhetsställande träffats eller att den finansiella säkerheten har ställts

- a) på dagen för inledandet av likvidations- eller rekonstruktionsförfaranden men innan det beslut som fastställer inledandet antas, eller
- b) inom en fastställd tidsperiod före inledandet av sådana förfaranden som är fastställd i förhållande till [detta inledande] eller i förhållande till utfärdandet av ett beslut, eller i förhållande till en annan åtgärd som vidtagits eller en annan händelse som inträffat under loppet av sådana förfaranden.

2. Medlemsstaterna skall säkerställa att ett avtal om finansiellt säkerhetsställande eller en relevant finansiell förpliktelse som har trätt i kraft eller en finansiell säkerhet som har ställts på dagen för, men efter tidpunkten för, inledandet av likvidationsförfaranden eller rekonstruktionsåtgärder, skall ha rättslig verkan och vara bindande för tredje man, om säkerhetstagaren kan bevisa att han varken kände till eller borde ha känt till att sådana förfaranden eller åtgärder inletts.

3. I de fall ett avtal om finansiellt säkerhetsställande omfattar

- a) en skyldighet att ställa finansiell säkerhet eller kompletterande finansiell säkerhet för att ta hänsyn till förändringar av värdet av den finansiella säkerheten eller de relevanta ekonomiska förpliktelserna, eller
- b) rätt att dra tillbaka en finansiell säkerhet genom att som ersättning eller utbyte ställa finansiell säkerhet av väsentligen samma värde,

skall medlemsstaterna säkerställa att ställandet av finansiell säkerhet, kompletterande finansiell säkerhet eller finansiell ersättnings- eller utbytessäkerhet i enlighet med en sådan förpliktelse eller rättighet inte skall kunna ogiltigförklaras eller återvinnas enbart på den grunden att

- i) ett sådant ställande av säkerhet gjordes på dagen för inledandet av likvidations- eller rekonstruktionsförfaranden men före utfärdandet av det beslut eller förordnande genom vilket inledandet fastställs eller före utgången av en fastställd tidsperiod, som beräknas i förhållande till inledandet av likvidations- eller rekonstruktionsförfaranden eller utfärdandet av ett beslut eller förordnande, eller i förhållande till en annan åtgärd som vidtagits eller en annan händelse som inträffat under loppet av sådana förfaranden eller åtgärder, och/eller
- ii) de relevanta ekonomiska förpliktelserna har uppkommit innan den finansiella säkerheten, den kompletterande finansiella säkerheten eller den finansiella ersättnings- eller utbytessäkerheten ställdes.

...”

Lettisk rätt

- 11 Direktiv 2002/47 har införlivats med lettisk rätt genom Finanšu nodrošinājuma likums (lagen om finansiella säkerheter).

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 12 Den 14 april 2007 ingick Izdevniecība Stilus SIA, vars rättigheter har övertagits av Private Equity Insurance Group, och Swedbank ett standardavtal om ett bankkonto för löpande transaktioner. I detta avtal finns en klausul om finansiellt säkerhetsställande, enligt vilken de medel som sätts in på Izdevniecība Stilus transaktionskonto utgör säkerhet för att garantera samtliga Swedbanks fordringar på Izdevniecība Stilus.

- 13 Den 25 oktober 2010 försattes Izdevniecība Stilus i konkurs. Konkursförvaltaren ingick därefter ett nytt avtal om transaktionskonto med Swedbank, där samma klausul om finansiellt säkerhetsställande ingick.
- 14 Den 8 juni 2011 debiterade Swedbank ensidigt Izdevniecība Stilus transaktionskonto 192,30 lettiska lats (LVL) (cirka 274 euro) avseende kontoavgift för den period som löpte ut vid tidpunkten för konkursförklaringen.
- 15 Izdevniecība Stilus, företrätt av konkursförvaltaren, väckte talan vid domstol mot Swedbank i syfte att återvinna detta belopp, och hänvisade till principen i nationell lagstiftning som garanterar likabehandling av borgenärerna inom ramen för ett insolvensförfarande samt förbudet för en enskild borgenär att vidta åtgärder som kan vara till nackdel för övriga borgenärer.
- 16 Den lettiska förstainstansdomstolen och den lettiska appellationsdomstolen ogillade denna talan, med hänvisning till, bland annat, lagen om finansiella säkerheter, enligt vilken finansiella säkerheter är undantagna från konkurslagstiftningens tillämpningsområde. Domen från appellationsdomstolen överklagades därefter till Augstākās tiesas Civillietu departaments (Högsta domstolen, avdelningen för tvistemål, Lettland).
- 17 Nämnda domstol har härvid påpekat att direktiv 2002/47 antogs mot bakgrund av bland annat direktiv 98/26, vilket avser system för överföring av betalningar och värdepapper. Således frågar sig den hänskjutande domstolen för det första huruvida direktiv 2002/47 även är tillämpligt för medel som satts in på ett vanligt bankkonto, som det som är aktuellt i det nationella målet, vilket används utanför de system för överföring av betalningar och värdepapper som avses i artiklarna 1 och 2 i direktiv 98/26.
- 18 För det andra hyser Augstākās tiesas Civillietu departaments (Högsta domstolen, avdelningen för tvistemål) tvivel angående huruvida förmånsrätten för de finansiella säkerheterna framför alla andra typer av säkerheter, särskilt dem som är inskrivna i ett offentligt register, som hypotek, är förenlig med principen om likabehandling av borgenärer inom ramen för ett insolvensförfarande. Den hänskjutande domstolen frågar sig särskilt huruvida en sådan förmånsrätt är motiverad och proportionerlig med hänsyn till de mål som eftersträvas med direktiv 2002/47.
- 19 För det tredje har den hänskjutande domstolen påpekat att lagen om finansiella säkerheter är tillämplig på såväl de personer som avses i artikel 1.2 e i direktiv 2002/47 som fysiska personer. Följaktligen frågar sig den hänskjutande domstolen om denna bestämmelse tillåter att de bestämmelser som föreskrivs i detta direktiv utvidgas till att omfatta personer som uttryckligen undantas från direktivets tillämpningsområde, och, om så är fallet, huruvida denna bestämmelse är direkt tillämplig. Samtidigt som den hänskjutande domstolen medger att det rör sig om hypotetiska frågor vad gäller det nationella målet anser nämnda domstol att dessa frågor kan visa sig vara relevanta vid den eventuella prövning av lagen om finansiella säkerheters förenlighet med grundlagen som Republikas Satversmes tiesa (Författningsdomstolen, Lettland) kan komma att göra.
- 20 Mot denna bakgrund beslutade Augstākās tiesas Civillietu departaments (Högsta domstolen, avdelningen för tvistemål) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:
  - ”1) Ska bestämmelserna i artikel 4 i direktiv 2002/47 om realisering av ställda finansiella säkerheter, mot bakgrund av skäl 1 och 4 i detta direktiv, tolkas så att denna artikel endast ska tillämpas på konton som används för transaktioner inom system för värdepappersavveckling, eller ska de tolkas så att de även ska tillämpas på alla andra typer av bankkonton, däribland transaktionskonton som inte används för värdepappersavveckling?
  - 2) Ska bestämmelserna i artiklarna 3 och 8 i direktiv 2002/47, mot bakgrund av skälen 3 och 5 i direktivet, tolkas så, att syftet med direktivet är att säkerställa en förmånsordning som särskilt gynnar kreditinstitut, för det fall deras kunder blir insolventa, i synnerhet framför andra

borgenärer till dessa kunder, exempelvis anställda som har lönefordringar och staten som har skattefordringar, samt borgenärer med fordringar för vilka har ställts säkerheter som har registrerats offentligt?

- 3) Ska artikel 1.2 e i direktiv 2002/47 tolkas så att den är en bestämmelse om minimiharmonisering eller om fullständig harmonisering, det vill säga ska den tolkas så att den gör det möjligt för medlemsstaterna att utsträcka denna bestämmelse till att omfatta personer som uttryckligen är undantagna från direktivets tillämpningsområde?
- 4) Är artikel 1.2 e i direktiv 2002/47 en bestämmelse som är direkt tillämplig?
- 5) Om syftet med och tillämpningsområdet för direktiv 2002/47 är mer begränsat än syftet med och tillämpningsområdet för den nationella lagen, vars antagande formellt motiverades med skyldigheten att införliva direktivet, är det då möjligt att använda tolkningen av detta direktiv för att ogiltigförklara ett villkor om ställande av finansiell säkerhet som grundas på nationell rätt, som det som är aktuellt i det nationella målet?"

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första och den andra frågan

- 21 Den hänskjutande domstolen har ställt den första och den andra frågan för att få klarhet i huruvida direktiv 2002/47 ska tolkas så, att det ger mottagaren av en sådan finansiell säkerhet som den i det nationella målet, som innebär att de medel som sätts in på ett bankkonto utgör säkerhet för banken för att garantera betalning av bankens samtliga fordringar på kontohavaren, har rätt att realisera denna säkerhet oberoende av att ett insolvensförfarande inletts gentemot säkerhetsställaren.
- 22 Domstolen påpekar att enligt skäl 3 i direktiv 2002/47 syftar direktivet till att bidra till den finansiella marknadens integration, till dess kostnadseffektivitet och till stabiliteten i Europeiska unionens finansiella system.
- 23 I detta syfte har direktivet infört ett system vars mål, såsom framgår av skälen 5, 9, 10 och 17, är att minska de administrativa kraven på parter som använder finansiell säkerhet som omfattas av direktivet, förbättra rättssäkerheten i samband med dessa säkerheter genom att säkerställa att vissa bestämmelser i nationell insolvenslagstiftning inte tillämpas på sådana avtal, föreskriva snabba, icke-formalistiska verkställighetsförfaranden för att säkra den finansiella stabiliteten och begränsa följdverkningarna, om en part i ett avtal om finansiellt säkerhetsställande inte fullgör sina förpliktelser.
- 24 Artikel 3 i direktivet förbjuder i princip medlemsstaterna att kräva att skapandet, giltigheten, ingåendet eller verkställigheten, eller tillåtligheten som bevisning, av ett avtal om finansiellt säkerhetsställande eller ställandet av en finansiell säkerhet i enlighet med ett sådant avtal är beroende av någon formell handling.
- 25 Vidare föreskrivs i artikel 4.1 i direktiv 2002/47 att säkerhetstagaren av en finansiell säkerhet ska kunna realisera den ställda finansiella säkerheten enligt villkoren i ett avtal om finansiell säkerhet på något av de sätt som beskrivs i denna bestämmelse. Enligt artikel 4.5 i direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att ett avtal om finansiellt säkerhetsställande kan få verkan i enlighet med dess villkor utan hinder av inledda eller pågående likvidations- eller rekonstruktionsförfaranden avseende säkerhetsställaren eller säkerhetstagaren.

- 26 Det system som införs genom direktiv 2002/47 utgör således hinder för att användningen av finansiella säkerheter görs beroende av formella handlingar och ger säkerhetstagarna av sådana säkerheter rätt att realisera dessa oberoende av att det inletts ett insolvensförfarande avseende säkerhetsställaren.
- 27 Mot denna bakgrund ska det undersökas huruvida en säkerhet som den i det nationella målet omfattas av detta direktivs tillämpningsområde.
- 28 Det kan härvidlag konstateras att den säkerhet som är aktuell i det nationella målet faller inom direktivets tillämpningsområde vad gäller den personkrets på vilken direktivet är tillämpligt (*ratione personae*), såsom denna anges i artikel 1.2 i direktivet.
- 29 Vad gäller det materiella tillämpningsområdet för direktiv 2002/47 (*ratione materiae*) kan det konstateras att de skyldigheter som täcks genom säkerheten ska utgöra ”relevanta ekonomiska förpliktelser” i den mening som avses i artikel 2.1 f i direktivet. Enlig den definition som finns i denna bestämmelse är ”relevanta ekonomiska förpliktelser” förpliktelser som är säkrade genom ett avtal om finansiellt säkerhetsställande och som ger rätt till kontantavveckling och/eller överlämnande av finansiella instrument. Relevanta ekonomiska förpliktelser kan helt eller delvis utgöras av aktuella eller framtida förpliktelser, även sådana som uppstår enligt ramavtal eller liknande avtal, förpliktelser som någon annan person än säkerhetsställaren har gentemot säkerhetstagaren, eller förpliktelser av särskilt angivet slag eller särskilt angiven typ, vilka tidvis kan uppstå.
- 30 Såsom samtliga de som har inkommit med yttrande till domstolen har anfört inbegriper således definitionen av ”relevanta ekonomiska förpliktelser” i artikel 2.1 f i direktiv 2002/47 en sådan situation som den i det nationella målet, i vilken säkerheten täcker alla bankens fordringar på kontohavaren.
- 31 I avsaknad av en uttrycklig begränsning i direktiv 2002/47 ska orden ”förpliktelser som ger rätt till kontantavveckling” i definitionen i artikel 2.1 f i direktiv 2002/47 nämligen förstås så, att de avser varje förpliktelse som ger rätt till kontantavveckling, och följaktligen även en kontohavares vanliga penningsskulder gentemot sin bank, såsom de kontoavgifter som är aktuella i det nationella målet.
- 32 Eftersom de relevanta ekonomiska förpliktelserna, enligt ordalydelsen i definitionen i artikel 2.1 f i direktiv 2002/47, helt eller delvis kan utgöras av aktuella eller framtida förpliktelser, även sådana som uppstår enligt ramavtal eller liknande avtal, inbegriper denna definition även en sådan situation som den i det nationella målet, i vilken säkerheten inte endast täcker en enskild skyldighet, utan samtliga fordringar som banken har på kontohavaren.
- 33 Vad beträffar föremålet för säkerheten anges i artikel 1.4 a i direktiv 2002/47 att den säkerhet som avses i detta direktiv ska ställas i form av finansiella instrument eller betalningsmedel. Vad gäller begreppet betalningsmedel definieras detta i artikel 2.1 d i direktivet som pengar som har krediterats ett konto eller liknande fordringar som ger rätt till återbetalning av penningbelopp (till exempel inlåning på penningmarknaden). Dessutom framgår av skäl 18 i direktivet att sedlar inte omfattas av denna definition. Eftersom inget annat undantag föreskrivs i direktiv 2002/47 kan det, såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 29 i sitt förslag till avgörande, konstateras att denna definition inbegriper medel som satts in på ett sådant bankkonto som det som är aktuellt i det nationella målet.
- 34 Angående den hänskjutande domstolens fråga huruvida det materiella tillämpningsområdet för direktiv 2002/47 (*ratione materiae*), mot bakgrund av det sammanhang i vilket detta direktiv antogs, ska begränsas till endast sådana medel som sätts in på konton som används inom de system för överföring av betalningar och värdepapper som avses i artiklarna 1 och 2 i direktiv 98/26, konstaterar domstolen att en sådan begränsning inte har något stöd i ordalydelsen i direktiv 2002/47. Även om det förvisso är korrekt att, såsom framgår av skäl 1 och 4 i direktivet, detta direktiv antogs i ett sammanhang som bestod av bland annat direktiv 98/26, och att unionslagstiftaren ansåg att gemensamma bestämmelser för säkerheter som ställs inom de system för överföring av betalningar och värdepapper som avses i sistnämnda direktiv skulle vara till fördel, är det dock så, såsom även

påpekas i skäl 4 i direktivet, att direktiv 2002/47 i lika hög grad har kompletterat befintliga rättsakter genom att det tar upp ytterligare frågor och går utöver dem. Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 31 i sitt förslag till avgörande bekräftar även förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om finansiella säkerhetsordningar (EGT C 180 E, 2001, s. 312) att direktiv 2002/47 antogs i syfte att gå utöver tillämpningsområdet för direktiv 98/26.

- 35 Av detta följer att det inte endast är sådana säkerheter, som ställts i de system för överföring av betalningar och värdepapper som avses i direktiv 98/26, som omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 2002/47.
- 36 Det ska emellertid påpekas att enligt artikel 1.5 första stycket i direktiv 2002/47 ska direktivet tillämpas på finansiella säkerheter när de väl har ställts och detta kan styrkas skriftligen, vilket enligt artikel 2.3 i direktivet inbegriper att den styrkande handlingen lagras på elektronisk väg eller på något annat varaktigt medium. I artikel 3.2 i direktivet anges uttryckligen att förbudet i artikel 3.1 i direktivet mot att göra skapandet av en finansiell säkerhet beroende av någon formell handling, inte ska hindra att detta direktiv tillämpas från och med att den finansiella säkerheten har ställts, om ställandet av säkerhet har styrkts skriftligen.
- 37 Enligt definitionen i artikel 2.2 första meningen i direktiv 2002/47 avses med ”ställande” av finansiell säkerhet, den finansiella säkerhet som lämnas, överförs, hålls, registreras eller på annat sätt anges, så att den innehas eller kontrolleras av säkerhetstagaren eller en person som handlar för dennes räkning.
- 38 Emellertid anger direktivet inte under vilka omständigheter kriteriet att säkerhetstagaren ska ”inneha eller kontrollera” är uppfyllt när det gäller en immateriell säkerhet, såsom den som är aktuell i det nationella målet, som avser medel som sätts in på ett bankkonto.
- 39 I avsaknad av en uttrycklig hänvisning till medlemsstaternas rättsordningar ska detta villkor ges en självständig och enhetlig tolkning inom hela Europeiska unionen, med beaktande av dess ordalydelse, det sammanhang i vilket villkoret förekommer och det mål som eftersträvas med villkoret (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 juli 2015, A, C-184/14, EU:C:2015:479, punkterna 31 och 32 och där angiven rättspraxis).
- 40 Det framgår härvidlag av skäl 10 i direktiv 2002/47 att direktivet syftar till att skapa balans mellan å ena sidan marknadseffektiviteten, genom att undvika formaliteter i samband med ställandet av en finansiell säkerhet, och å andra sidan säkerheten för parterna i avtal om finansiellt säkerhetsställande och för tredje man, genom att kräva att ställandet av den finansiella säkerheten sker genom ett rådighetsavskärande.
- 41 Kravet avseende ställande av den finansiella säkerheten syftar till att säkerställa att den säkerhetstagare som anges i avtalet om finansiellt säkerställande faktiskt kan förfoga över denna säkerhet för det fall den händelse inträffar som medför realisering av säkerheten.
- 42 Det ska tilläggas att det av skäl 17 i direktiv 2002/47 framgår att direktivet föreskriver snabba, icke-formalistiska verkställighetsförfaranden för att säkra den finansiella stabiliteten och begränsa följdverkningarna, om en part i ett avtal om finansiellt säkerhetsställande inte fullgör sina förpliktelser. Kravet avseende ställandet av den finansiella säkerheten kan bidra till att uppnå ett sådant mål, eftersom det säkerställer att säkerhetstagaren faktiskt kan förfoga över denna säkerhet.
- 43 Vidare följer av ordalydelsen i artikel 2.2 andra meningen i direktiv 2002/47 att rätten för säkerhetsställaren att byta ut den finansiella säkerheten eller att dra tillbaka överskjutande finansiell säkerhet inte ska påverka det faktum att den finansiella säkerheten anses ha ställts till säkerhetstagaren. Denna rätt skulle sakna mening om mottagaren av en säkerhet avseende medel insatta på ett bankkonto skulle anses ”inneha eller kontrollera” dessa medel även då kontohavaren fritt kan förfoga över dessa.

- 44 Den som mottar en sådan säkerhet som den som är aktuell i det nationella målet, som avser medel insatta på ett vanligt bankkonto, kan följaktligen anses "inneha eller kontrollera" dessa medel endast under förutsättning att säkerhetsställaren förhindras att förfoga över dessa medel.
- 45 En finansiell säkerhet omfattas i princip inte av tillämpningsområdet för direktiv 2002/47 om den har ställts efter det att ett insolvensförfarande har inletts.
- 46 Artikel 8.1 och 8.3 i direktivet utgör nämligen, i princip, hinder för att ett insolvensförfarande kan ha retroaktiv verkan på de finansiella säkerheter som ställts innan detta förfarande inleddes. Däremot följer av artikel 8.2 i nämnda direktiv att när en säkerhet har ställts efter det att ett sådant förfarande har inletts har avtalet om säkerhet ingen rättsverkan och det kan endast i undantagsfall åberopas gentemot tredje man, närmare bestämt om säkerheten har ställts på dagen för inledandet av förfarandet och säkerhetsstagaren kan bevisa att han varken kände till eller borde ha känt till att detta förfarande inletts. Såsom generaladvokaten har påpekat i punkterna 63 och 64 i sitt förslag till avgörande följer av detta att direktivet inte omfattar säkerheter som ställs efter inledandet av ett insolvensförfarande, med undantag för de situationer som avses i artikel 8.2 i direktivet.
- 47 Mot bakgrund av vad som slagits fast i punkterna 44 och 46 i förevarande dom ankommer det i förevarande fall på den hänskjutande domstolen att kontrollera, dels huruvida de medel som Swedbank debiterat Izdevniecība Stilus konto hade satts in på detta konto före inledandet av insolvensförfarandet eller, om de satts in på dagen för detta inledande, huruvida Swedbank har bevisat att banken varken kände till eller borde ha känt till att detta förfarande inletts, dels huruvida Izdevniecība Stilus var förhindrad att förfoga över dessa medel efter det att de satts in på nämnda konto.
- 48 Med förbehåll för den hänskjutande domstolens prövning förefaller dessa villkor inte vara uppfyllda i förevarande fall. Vid förhandlingen vid domstolen var nämligen parterna i det nationella målet ense om dels att de medel som Swedbank debiterat inte hade satts in på kontot i fråga förrän efter datumet för inledandet av insolvensförfarandet, dels att det avtal om finansiellt säkerhetsställande som är aktuellt i det nationella målet inte innehåller någon klausul enligt vilken Izdevniecība Stilus skulle vara förhindrad att förfoga över medlen efter det att de satts in på detta konto.
- 49 I den mån den hänskjutande domstolen frågar sig huruvida det system som infördes genom direktiv 2002/47 är förenligt med principen om likabehandling av borgenärer inom ramen för ett insolvensförfarande, erinrar domstolen om att enligt domstolens fasta praxis är likhet inför lagen, som slås fast i artikel 20 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, en allmän unionsrättslig princip som innebär att lika situationer inte får behandlas olika och att olika situationer inte får behandlas lika, såvida det inte finns sakliga skäl för en sådan behandling. En skillnad i behandling är berättigad då den är grundad på ett objektiva och skäligt kriterium, det vill säga då den hänger samman med ett laga ändamål som eftersträvas med den aktuella lagstiftningen, och skillnaden står i proportion till det mål som eftersträvas genom behandlingen i fråga (dom av den 17 oktober 2013, Schaible, C-101/12, EU:C:2013:661, punkterna 76 och 77 och där angiven rättspraxis).
- 50 Såsom framgår av punkt 26 i förevarande dom utgör det system som införs genom direktiv 2002/47 hinder för att ställandet av finansiella säkerheter görs beroende av formella handlingar och ger mottagarna av sådana säkerheter rätt att realisera dessa oberoende av att det inletts ett insolvensförfarande avseende säkerhetsställaren. Detta system innebär följaktligen en förmånlig behandling av finansiella säkerheter jämfört med andra typer av säkerheter, vilka inte omfattas av tillämpningsområdet för direktivet.
- 51 Domstolen finner att en sådan skillnad i behandling bygger på ett objektiva kriterium som är förenligt med det berättigade ändamålet med direktiv 2002/47, vilket är att förbättra de finansiella säkerheternas rättssäkerhet och effektivitet i syfte att säkerställa stabiliteten i det finansiella systemet.

- 52 Vidare anges inget i begäran om förhandsavgörande som visar att denna skillnad i behandling är oproportionerlig i förhållande till det eftersträvade målet. Det ska härvidlag bland annat beaktas att den materiella tillämpligheten (*ratione materiae*) av direktiv 2002/47 beror på ställandet av säkerheten och kräver, med undantag av vad som anges i artikel 8.2 i direktivet, att detta ställande skett före inledandet av insolvensförfarandet. Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 65 i sitt förslag till avgörande följer av detta att de belopp som satts in på säkerhetsställarens konto efter inledandet av ett insolvensförfarande i princip inte kan omfattas av det system som infördes genom direktiv 2002/47. Vad gäller vilken personkrets direktivet är tillämpligt på (*ratione personae*), tillåter artikel 1.3 i direktivet medlemsstaterna att från direktivets tillämpningsområde utesluta avtal om finansiellt säkerhetsställande där någon av parterna är en sådan person som nämns i artikel 1.2 e i direktivet. Slutligen ska det erinras om att det system som infördes genom direktiv 2002/47 endast gäller den del av säkerhetsställarens tillgångar för vilken denne har godtagit ett visst rådighetsavskärande.
- 53 Under dessa förhållanden finner domstolen att det vid prövningen av den första och den andra frågan inte har framkommit någon omständighet som kan påverka giltigheten av direktiv 2002/47 med beaktande av principen om likabehandling.
- 54 Mot denna bakgrund ska den första och den andra frågan besvaras enligt följande: Direktiv 2002/47 ska tolkas så, att det ger mottagaren av en sådan finansiell säkerhet som den i det nationella målet, enligt vilken de medel som satts in på ett bankkonto utgör säkerhet för banken för att garantera betalning av bankens samtliga fordringar på kontohavaren, rätt att realisera denna säkerhet oberoende av att ett insolvensförfarande inletts gentemot säkerhetsställaren, endast under förutsättning att dels de medel som utgjorde föremål för nämnda säkerhet har satts in på kontot i fråga före inledandet av detta förfarande eller, för det fall medlen har satts in samma dag som förfarandet inleddes, banken har bevisat att den varken kände till eller borde ha känt till att detta förfarande inletts, dels innehavaren av nämnda konto var förhindrad att förfoga över dessa medel efter det att de satts in på kontot.
- Den tredje och den fjärde frågan*
- 55 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje och den fjärde frågan för att få klarhet i huruvida artikel 1.2 e i direktiv 2002/47 ska tolkas så, att den tillåter en medlemsstat att utsträcka tillämpningsområdet för direktivet vad gäller den avsedda personkretsen (*ratione personae*) till fysiska personer, och om denna bestämmelse är direkt tillämplig.
- 56 Enligt domstolens fasta praxis är dess uppgift rörande en begäran om förhandsavgörande att bidra till den faktiska lösningen av en tvist som rör unionsrätten och inte att uttala sig om allmänna eller hypotetiska frågor (se, för ett liknande resonemang, dom av den 7 november 2013, Romeo, C-313/12, EU:C:2013:718, punkt 40 och där angiven rättspraxis).
- 57 I förevarande fall medger den hänskjutande domstolen att den tredje och den fjärde frågan är rent hypotetiska vad gäller det nationella målet, eftersom detta mål inte inbegriper någon fysisk person.
- 58 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 71 i sitt förslag till avgörande kan omständigheten att dessa frågor kan visa sig vara relevanta vid en eventuell prövning av lagen om finansiella garantiers förenlighet med grundlagen som Republikas Satversmes tiesa (Författningsdomstolen, Lettland) kan komma att göra, inte medföra att dessa frågor förlorar sin hypotetiska karaktär vad gäller det nationella målet.
- 59 Under dessa förhållanden kan den tredje och den fjärde frågan inte prövas i sak.

Den femte frågan

- 60 Den hänskjutande domstolen har ställt den femte frågan för att få klarhet i huruvida, för det fall syftet med och tillämpningsområdet för direktiv 2002/47 är mer begränsat än syftet med och tillämpningsområdet för den nationella lagen genom vilket detta direktiv införlivas, det är möjligt att använda tolkningen av detta direktiv för att ogiltigförklara en klausul om ställande av finansiell säkerhet som bygger på den nationella lagen, som den klausul som är aktuell i det nationella målet.
- 61 Domstolen har i fast praxis erinrat om att kraven avseende innehållet i en begäran om förhandsavgörande anges uttryckligen i artikel 94 i domstolens rättegångsregler, vilka den nationella domstolen förväntas ha kännedom om och måste iakta ytterst noggrant inom ramen för det samarbete som har inrättats genom artikel 267 FEUF (beslut av den 12 maj 2016, *Security Service m.fl.*, C-692/15–C-694/15, EU:C:2016:344, punkt 18, och beslut av den 8 september 2016, *Google Ireland och Google Italy*, C-322/15, EU:C:2016:672, punkt 15).
- 62 Den nationella domstolen ska således i begäran om förhandsavgörande ange de närmare skälen till att den anser det vara oklart hur unionsrätten ska tolkas och till att den anser det nödvändigt att ställa frågor till EU-domstolen. EU-domstolen har funnit att den nationella domstolen måste, åtminstone i någon mån, förklara varför den begär tolkning av just de angivna unionsbestämmelserna samt redogöra för det samband som den har funnit föreligga mellan dessa bestämmelser och den i målet tillämpliga nationella lagstiftningen (dom av den 10 mars 2016, *Safe Interenvíos*, C-235/14, EU:C:2016:154, punkt 115, och beslut av den 12 maj 2016, *Security Service m.fl.*, C-692/15–C-694/15, EU:C:2016:344, punkt 20).
- 63 Det ska härvidlag understrykas att de uppgifter som lämnas i en begäran om förhandsavgörande inte bara ska göra det möjligt för domstolen att lämna användbara svar på den hänskjutande domstolens frågor, utan också ska ge såväl medlemsstaternas regeringar som andra berörda parter möjlighet att avge yttranden i enlighet med artikel 23 i stadgan för Europeiska unionens domstol (se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 juli 2016, *Ognyanov*, C-614/14, EU:C:2016:514, punkt 20, och beslut av den 8 september 2016, *Google Ireland och Google Italy*, C-322/15, EU:C:2016:672, punkt 17).
- 64 I förevarande fall har den hänskjutande domstolen endast ställt den femte frågan, utan att ytterligare förklara denna i skälen till beslutet om hänskjutande. Vad gäller ordalydelsen i denna fråga begränsar den sig till att allmänt hänvisa till den situationen att syftet med, och tillämpningsområdet för, direktiv 2002/47 skulle vara mindre omfattande än den nationella lagstiftningens syfte och tillämpningsområde, utan att ange de konkreta omständigheter eller bestämmelser i detta direktiv och den nationella lagstiftningen som föranlett den hänskjutande domstolen att ställa denna fråga.
- 65 Det är således omöjligt att bilda sig en klar uppfattning om den situation som den hänskjutande domstolen hänvisar till i sin femte fråga. I synnerhet gör beslutet om hänskjutande det inte möjligt för EU-domstolen att avgöra huruvida den hänskjutande domstolen syftar på situationen, som är rent hypotetisk såvitt avser det nationella målet, att den personkrets för vilken direktiv 2002/47 är tillämpligt (*ratione personae*) skulle vara mindre omfattande än den som den nationella lagstiftningen är tillämplig på, eller om den hänskjutande domstolen syftar på andra situationer.
- 66 På grund av dessa brister gör beslutet om hänskjutande det inte möjligt vare sig för medlemsstaternas regeringar eller för andra berörda parter i den mening som avses i artikel 23 i stadgan för Europeiska unionens domstol att avge ändamålsenliga yttranden angående den femte frågan. Beslutet gör det inte heller möjligt för domstolen att ge ett användbart svar till den hänskjutande domstolen, så att den sistnämnda domstolen kan avgöra det nationella målet.
- 67 Under dessa förhållanden kan den femte frågan inte prövas i sak.

Rättegångskostnader

- 68 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande:

Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/47/EG av den 6 juni 2002 om ställande av finansiell säkerhet ska tolkas så, att det ger mottagaren av en sådan finansiell säkerhet som den i det nationella målet, enligt vilken de medel som sätts in på ett bankkonto utgör säkerhet för banken för att garantera betalning av bankens samtliga fordringar på kontohavaren, rätt att realisera denna säkerhet oberoende av att ett insolvensförfarande inletts gentemot säkerhetsställaren, endast under förutsättning att dels de medel som utgjorde föremål för nämnda säkerhet har satts in på kontot i fråga före inledandet av detta förfarande eller, för det fall medlen har satts in samma dag som förfarandet inleddes, banken har bevisat att den varken kände till eller borde ha känt till att detta förfarande inletts, dels innehavaren av nämnda konto var förhindrad att förfoga över dessa medel efter det att de satts in på kontot.

Underskrifter